

mezi jednoho volebního období, ale svou budoucnost v politice vidí optimisticky – snaží se plnit své politické cíle a předsevzetí“ (s. 77). Některé se přitom do vysokých politických pozic vyšvihly velmi rychle, jiné měly za sebou delší zkušenost např. s municipální politikou. Přesto výběrové kritérium (nedávný vstup do vysokých pater politiky) může být čertovým kopýtkem analýzy. Volně řečeno s Ine Vanglangennaker, Bramem Wautersem a Bartem Maddensem („Pushed Toward the Exit? How Female MPs Leave Parliament.“ *Politics and Gender*, 2013, 9 (1): 61–75), získat takovou pozici je jedna věc, ale získat zkušenosti, utužit politické a volební sítě, být schopna obhájit mandát a také obhájit prosazovaná témata, prostě být slyšet, je věc jiná. Chce to čas. A ten nemusí být ženám dán, stanou-li se obětí převážně mužského selektorátu politických stran či zvolí-li dobrovolně ukončení svých politických kariér. Byla by škoda, kdyby ženy měly být jen pravidelně obměňovanou ozdobou vysoké politiky, o které si velká část veřejnosti myslí, že je špinavá.

Dan Ryšavý

Kniha je dostupná online na: <http://soc.cas.cz/publikace/solo-pro-sopran-o-zenach-v-ceske-politice>.

Jakub Hornek: Politické dopady zadlužování malých obcí v České republice. Případová studie

Karlovarského kraje 2010–2014

Praha, Sociologické nakladatelství (SLON) 2016, 348 s.

Publikace „Politické dopady zadlužování malých obcí v České republice“ ilustruje prostřednictvím případové studie tří malých obcí v Karlovarském kraji z let 2010 až 2014 relativně rozšířený problém. Obce všech velikostí hospodaří s vlastním majetkem a možnost s tímto majetkem nakládat je jedním ze základních instrumentů umož-

ňujících jejich praktické fungování. Autor se zaměřil na dopady, které může mít příliš vysoké zadlužení na chod obce a na účast jejích obyvatel na politickém životě a správě obce. Vychází z předpokladu, že zadluženost obcí nejhůře dopadá na ty nejmenší municipality, s potenciálem ochromení života v nich. Metodu případové studie za využití kvalitativního výzkumu zvolil veden snahou o co nejpodrobnější poznání situace v malém vzorku obcí. Výběr konkrétních obcí byl proveden na základě několika kritérií. Podle monitoringu Ministerstva financí má jít o jedny z nejvíce zadlužených obcí. Karlovarský kraj pak byl zvolen jako kraj, který byl v roce 2012 na základě poměru rizikových obcí k jejich celkovému počtu na posledním místě v České republice (s. 19). Ve vytipovaných obcích byl kromě rešerše veden rozhovor se starosty obcí, e-mailové a telefonické dotazování bylo provedeno i v jiných vytipovaných obcích.

Autor zkoumá dvě dimenze dopadů zadlužení – dopad zadlužení na místní demokracii a vztah a přístup vyšších jednotek k jejich kritickému zadlužení. V rámci případové studie hledal odpověď na čtyři výzkumné otázky – jakým způsobem ČR řeší problém zadlužených obcí, zda je zvažovaným řešením zadlužení slučování obcí, jaké dopady má zadlužení na kandidátní listiny a volební strategii a jaké dopady má zadluženost na volební účast v komunálních volbách.

Monografie je rozdělena do čtyř kapitol, ke kterým se připojuje úvod a závěr. Monografii však lze rozdělit v zásadě na dvě poloviny – teoretický úvod a vlastní případovou studii a výsledky z ní vyplývající. Kapitola nazvaná „Teoretická východiska“ podává – místy snad až příliš podrobný – vhled do problematiky fragmentace místní samosprávy. Autor dále zařazuje české obce do kontextu problému fragmentace – uvádí různé možné typologie, zajímavá je např. typologie POLLEADER autorů Heinelta a Hlepace (s. 42). Charak-

teristika malých obcí u nás je vedena od statistických údajů přes přehled funkcí obcí po přehled různých možností seskupení a meziobecní spolupráce. Pro hodnocení výsledků případové studie je podstatná Bubeníčková typologie lokálních modelů demokracie ve venkovských obcích v ČR, která se odvíjí od způsobu sestavování kandidátních listin do komunálních voleb (s. 51).

V kapitole „Politické aspekty zadluženosti obcí v ČR“ podává autor přehled relevantních právních předpisů, rozbor rozpočtů municipalit, schématu fiskálního federalismu, principů hospodaření obce atd. Autor zde dále rozebírá samotnou kategorii zadluženosti, představuje informativní monitoring prováděný Ministerstvem financí a obvyklé příčiny zadlužení (s. 100). Dále zdůrazňuje, že chybí systémové řešení a právní úprava tohoto problému, kdy není možný bankrot obcí, jelikož jsou vyňaty z insolvenčního zákona. Pro srovnání uvádí příklady regulace zadlužování municipalit ve vybraných státech (s. 115) a příklady některých zadlužených obcí v České republice do 1 000 obyvatel (s. 116).

Další kapitola, nazvaná „Kontext karlovarského kraje z pohledu malých obcí“, pak již otevírá blok samotné případové studie. Vybraný kraj je představen z nejrozličnějších hledisek, jak statistických, tak historických, podává přehled meziobecní spolupráce a sdružení. Obce jsou vesměs všechny do různé míry zadlužené, až na výjimku však podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům nedosahuje kritických hodnot. V obcích je různě vysoká volební účast i různá úroveň plurality a koordinace při sestavování kandidátek.

Podstatu a výsledky celé případové studie pak obsahuje čtvrtá kapitola, nazvaná „Tři malé zadlužené obce v Karlovarském kraji“. Tři autorem vybrané obce se nacházejí v rozdílných situacích, jejich zadlužení je také způsobeno rozdílnými důvody. U všech obcí autor detailně popisuje jejich historii i současnou situaci, podobu obce, počet obyvatel, vývoj politického ve-

dení, zapojení do meziobecní spolupráce atd. Cituje názory starostů jak na jejich situaci, tak na možná řešení a výzkumné otázky.

Obec Bublava (s. 158 a násl.) je příkladem obce, u které s ohledem na mnohaleté soudní řízení s dosud nepravomocným výsledkem existuje jak možnost, že se postupně spláceného dluhu zbaví úplně, tak možnost, že se dluh ještě výrazně zvýší a doba jeho splácení se prodlouží. Obec přecenila své síly v souvislosti s velkým investičním záměrem (stavba akvaparku) a dotacemi, jsou zde rovněž dány pochybnosti o dodržení právních předpisů bývalým vedením obce při uzavírání prvotních smluv. I přes omezení některých služeb je v obci aktivní život, turistický ruch i relativně vysoká volební účast a zájem o sestavování kandidátek.

Nebanice (s. 184 a násl.) pak jsou obcí, která se svého zadlužení v podstatě již zbavila a může tak zvažovat nové možnosti investic a rozvoje obce. Dluh vznikl po využití dotace Ministerstva pro místní rozvoj na výstavbu rodinných domů, od jejichž dostavby nakonec stavebníci odstoupili. Obec postupně vracela dotace a rozprodala rozestavěné domy. Ačkoli obec musela omezit některé služby, což zejména u údržby a opravy pozemních komunikací nesli obyvatelé nelibě, na soukromé podnikatelské aktivity, spojené zejména s koňskými závody, neměla tato skutečnost vliv. Zájem o účast na komunální politice i volební účast není příliš vysoká, neměla taková být ale ani v době před vznikem dluhu.

Poslední obcí jsou kriticky (až extrémně) zadlužené Prameny (s. 207 a násl.). Tato obec, která měla k 1. 1. 2014 pouhých 120 obyvatel, je nejzadluženější obcí v celé České republice, dluh je více než šestkrát vyšší než veškerá aktiva obce. Dluh vznikl v devadesátých letech při snaze o investice pro využití obecních minerálních zdrojů. S ohledem na výhrady a připomínky související s ochranou životního prostředí se příslušná řízení protahovala a investor od

záměru odstoupil. Kvůli sporům o řešení situace v roce 2009 odstoupili všichni zastupitelé, mimořádné volby se podařilo uspořádat až na sedmý pokus v dubnu 2012. Místní obyvatelé naprosto ztratili zájem o politiku, řada z nich se z obce odstěhovala. Až z obavy před příchodem někoho cizího, kdo bude chtít situaci využít k vlastnímu zviditelnění, bylo několik obyvatel ochotno zkoordinovat snahy a sestavilo kandidátku do zastupitelstva. V obci také funguje občanské sdružení, které se podílí na organizaci alespoň některých aktivit, snaží se získávat i dotace. Obec nemá v dohledné době konkrétní výhled na splacení svých dluhů a snaží se jen vyjednávat co nejschůdnější podmínky.

Na výše uvedených příkladech obcí se projeví výrazně odlišné dopady jejich zadlužení, tak jak to odpovídalo jejich rozdílné výchozí i průběžné situaci a důvodům a míře zadlužení. Starostové obcí shodně konstatovali, že meziobecní spolupráce je smysluplná a užitečná, jelikož starostům malých obcí často chybí individuální zkušenosti a kompetence, že ačkoli kraj a státní správa jsou vstřícné a kooperativní, tak nemají k dispozici mnoho konkrétních nástrojů, jak obcím reálně pomoci, a že slučování obcí zpravidla není ani uvažovanou variantou, mj. proto, že o sloučení s předluženou obcí by asi málokterá jiná obec stála. Tím ovšem podobnost končí, neboť dopady na samotné obyvatelstvo a na chuť se na řešení potíží obce a na jejím dalším životě podílet byly v každé obci odlišné. Těmto rozdílům odpovídal i výsledek aplikace Bubeníčkovy typologie lokálních modelů demokracie na tyto obce, ve kterém se ve zkoumaných obcích postupně objevily všechny jím uváděné modely (s. 230).

Přínos monografie pro diskuzi a možná řešení problémů spojených se zadlužováním obcí by mohl být mnohem významnější, pokud by se autor nesoustředil tolik na teoretická východiska, ale více na rozsah samotné případové studie a její výsledky. Autor vycházel z širokého a početného

okruhu zdrojů, které ale adresátům monografie nemusí být k praktickému využití. To se týká zejména historických exkurzů do úvah o ideální velikosti obce, velice podrobného mezinárodního srovnání a různých definic malých obcí u nás. Pokud by se autor v této části omezil na ta východiska, která při své studii skutečně použil, přehlednosti textu by to jen prospělo. Srozumitelnosti dále neprospívá, že obsah řady tabulek a grafů autor přepisuje do samotného textu. První polovina knihy je tak až únavně zahlcena informacemi.

Druhá část, ve které leží opravdová hodnota této monografie, je napsána čtivěji a srozumitelněji. Autor zde shrnuje svá praktická zjištění nejen z případové studie tří malých obcí, ale i ze souvisejícího průzkumu mezi starosty dalších obcí. Ocenit lze vhodný výběr tří obcí, které se potýkají s typově odlišnými dluhovými situacemi, ale s ohledem na takto malý vzorek není jednoduché z výsledků případové studie činit nějaké obecnější závěry. To se týká zejména charakteristiky politických dopadů zadlužení – je však nepochybné, že výrazné zadlužení obcí, zejména těch nejmenších, politické dopady vždy má. Bylo by užitečné, pokud by autor do studie zahrnul více obcí nebo pokud by ji v dohledné době opakoval (a to i u stejných obcí, kde se situace bude vyvíjet).

Za mírně omezující lze pokládat i výběr výzkumných otázek – slučování obcí se zřejmě rychle ukázalo jako slepá ulička, hlubší analýzu by zasloužila otázka nedostatečné odbornosti starostů a jejich metodického vedení a informační podpory. Podrobnější rozpracování by si pak zasloužily i autorovy závěry, např. zajímavý řetězec předpokladů možného zhroucení obcí (s. 246), do čehož se ale s ohledem na malý zkoumaný vzorek obcí nelze snadno pouštět.

Za výrazný přínos této případové studie lze tak považovat zejména názornou ilustraci obtíží spojených s neexistencí systémového řešení – a zejména právní úpra-

vy – a prevence výrazného zadlužení obcí u nás. S autorem se lze shodnout na tom, že se jedná o fascinující fenomén, který si zaslouží další zkoumání a zejména řešení.

Šárka Homfray

Sabine Kuhlman, Geert Bouckaert (eds.):
Local Public Sector Reforms in Time of Crisis: National Trajectories and International Comparisons

Cham, Palgrave Macmillan 2016, 366 s.

Publikace s názvem *Local Public Sector Reforms in Time of Crisis*, kterou editovali Sabine Kuhlman a Geert Bouckaert, je výstupem v loňském roce ukončeného celoevropského projektu COST Action IS1207 „Local Public Sector Reforms: An International Comparison“. Editoři knihy Sabine Kuhlman a Geert Bouckaert patří přímo k hlavním tvářím projektu. V rámci série Governance and Public Management nakladatelství Palgrave Macmillan vyšlo několik výstupů projektu. Recenzovaná publikace je jednou z hlavních, podílely se na ní všechny pracovní skupiny projektu. Věnuje se současným problémům lokální samosprávy v evropských zemích v komparativní perspektivě a klade si celou řadu otázek. Jakým způsobem státy odpověděly na fiskální krizi, jež započala koncem minulého desetiletí? Jak úspěšně reformy lokální samosprávy reagují na krizi důvěry v liberální demokracii? Jakým způsobem můžeme naplnit vyšší nároky kladené na kvalitu a efektivitu poskytovaných služeb? Kniha má za cíl zmapovat reformní aktivity, které se v jednotlivých evropských státech prosadily v reakci na celou řadu krizí. Díky účasti výzkumníků z východní Evropy nabízí kniha pro českého čtenáře celou řadu zajímavých srovnání vývoje reforem v zemích střední a východní Evropy s trajektorií západoevropských států. Úvodní kapitola editorů přináší výchozí konceptualizaci reforem a syntetizující poznatky

všech zbylých kapitol. Ty jsou utříděny do čtyř samostatných částí, které odpovídají i rozdělení projektu na čtyři pracovní skupiny.

První část knihy se věnuje teritoriálním reformám lokální samosprávy, zejména na procesu slučování obcí a meziobecní spolupráci. Přináší analytický rámec pro zkoumání amalgamačních reforem a následnou typologii amalgamačních strategií. Slučování obcí proběhlo v některých západních zemích. Příkladem je Nizozemí a Dánsko, kde v roce 2013 klesl počet již tak populačně velkých municipalit z 275 na 98. Východní postkomunistické země ke slučování obcí převážně nepřistoupily. Po krátkém období nárůstu počtu obcí dnes pozorujeme stagnaci počtu municipalit. Slučování obcí ale bylo velkým tématem zemí jižního křídla Evropské unie, které bylo nejvíce zasaženo ekonomickou krizí. Koneckonců slovo krize je uvedeno i v názvu celé editované knihy. Řecko je „archetypem“ státu, kde proběhlo několik „drakonických“ reforem obecní samosprávy s cílem vypořádat se s fiskálními dopady záchranných balíčků. Z počtu 5 921 municipalit došlo během krátkého reformního procesu ke snížení počtu až na 325 municipalit. Počáteční počet obcí a celková fragmentace byla srovnatelná s Českou republikou. I proto stojí za to se řeckým reformám věnovat. V dlouhodobém horizontu nelze vyloučit, že ekonomická krize zasáhne i postkomunistické státy a výsledkem bude politický tlak na snížení počtu obcí. Možnou alternativou amalgamačních reforem je posílení meziobecní spolupráce, které se věnuje pátá kapitola autorů Jochea Franzkeho, Daniela Klimovského a Uroše Pinteriče. Ti ve své části porovnávají výsledky meziobecní spolupráce v Braniborsku, Slovensku a Slovinsku. Přestože Braniborsko je spolkovou zemí bývalé NDR, meziobecní spolupráce zde měla pozitivní dopady i proto, že ji podporuje centrální vláda. Naopak u dvou zbývajících zemí autoři zmiňují, že zde panují spíše nepříznivé